

ಮಹಿಳಾ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ ಎಂ. ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ

ಮಂಜುಳ ಎ. ಸಿ.

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2024/04/manjula-a-c.php>

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10930849>

ABSTRACT:

ಮಹಿಳೆಯರ ಮುನ್ನಡೆಯಿಂದ ದೇಶದ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಮನಗಂಡು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನೆ ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟು, ಅವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಚಿಲುಮೆಯಾಗಿ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ದುಡಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಒಬ್ಬರು. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಷ್ಟೇ ಸರಿಸಮಾನರಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಗಾಂಧೀಜಿರವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ, ಮಹಿಳಾ ಚಿಂತಕರು ಮತ್ತು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ದೀನದಲಿತರ, ನಿರ್ಗತಿಕ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ದುಡಿದು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಚಿನ್ನದ ಪದಕದೊಡನೆ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಸಮಾಜಸೇವಕಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡರು. ಅವರು ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಲಿಗಳನ್ನು, ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕವನ ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳು ಮೈಸೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಮೂತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸಿನ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸೇವೆ ಅವರನ್ನು ವಯಸ್ಸರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ 'ಬೆಳಕು' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ 'ಬೆಳಕು' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ, ಮಹಿಳೆಯರ

ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಏಕೀಕರಣದ ಪರವಾದ ಲೇಖನಗಳು 'ಬೆಳಕು' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ 'ಬೆಳಕು' ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಏಕೈಕ ಮಹಿಳಾ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರದ್ದಾಗಿದೆ. ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮರವರು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಕೋದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಮಹಿಳಾ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ವಿಮೋಚನೆಯನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು 'ಸೋದರಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರು. 1950ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋದರಿ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಕರ್ನಾಟಕವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ರವಾನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಯ ಸ್ಥಾಪಕ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿ, ವಿವಿಧ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

KEYWORDS:

ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಮಹಿಳಾ ವಿಮೋಚನೆ, ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳು, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

ಹೆಣ್ಣೆಂದರೆ ಮನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಯ ನಡುವೆ ಮನೆ, ಮದುವೆ, ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಛಾಪನ್ನು ಇಡೀ ಮಹಿಳಾ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿಸಲು ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮಾರ್ಗವು ಎಂದಿಗೂ ಅನುಕರಣೀಯ. ಅವರ ದಿಟ್ಟತನ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಗುರಿಸಾಧನೆಯ ಛಲ ಮುಂತಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಅನುಕರಣೀಯವಾದುದು. ಹೆಣ್ಣು ಅಬಲೆಯಲ್ಲ, ಆಕೆಯೂ ಶಕ್ತಳು ಎಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಹುಮುಖಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ರಾಜಕಾರಣ, ಸಮಾಜಸೇವೆ, ಚಳುವಳಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು.

ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಅವರ ಪೂರ್ವಿಕರು ಮೂಲತಃ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನರಗನಹಳ್ಳಿಯವರಾಗಿದ್ದು, ಇವರು ರಾಮರಾವ್ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಚ್ 24, 1913ರಂದು ಜನಿಸಿದರು. ಇಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಸಹೋದರಿ, ಒಬ್ಬ ಕಿರಿಯ ಸಹೋದರರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರ ತಂದೆಯ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ಚಳುವಳಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮೂರನೇ ವರ್ಷದ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರಿಗೆ ಅವರ ತಂದೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಮೈಸೂರಿನ ಎಂ. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ವಿವಾಹದ ನಂತರ ಪತಿಯಿಂದ ದೊರೆತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಹಕಾರ, ಉತ್ತೇಜನ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇಂಟರ್‌ಮಿಡಿಯೇಟ್‌ನ ಕಲಾ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ರ್ಯಾಂಕನ್ನು ಪಡೆದರು. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಪದಕದೊಂದಿಗೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜಾನಪದ, ಸಮಾಜ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಾಧ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕವನಗಳನ್ನು, ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಅವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗೆಯೇ ಇತಿಹಾಸದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಜಾನಪದ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಒಲವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಹವ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು.

ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಮೈಸೂರಿನ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ರಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳು ಮೈಸೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೇ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸಿನ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಂಡವು. “ಕೊಂತಮ್ಮನ ಪದಗಳು”

ಎಂಬ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಅವರು ಹಲವಾರು ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ವನಿತಾ ಸದನ, ಭಗಿನಿ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ ಮುಂತಾದ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಸಾಫಲ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1882ರ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್ ಅವರು 1840ರ ವೇಳೆಗೆ 109 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ದಾಖಲಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. 1912ರ ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕ್ರಾಂತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. 1912ರಲ್ಲಿ ಅನಕ್ಷರತೆಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ 7000 ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಾವಿರಾರು ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರದ ದಶಕದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸತೊಡಗಿದವು. ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಉನ್ನತಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ನೀಡಿದರು. 1940ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘದವರು ಮೈಸೂರು ನಗರದ ವಿವಿಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ 600 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಎನ್.ಎಸ್. ಸುಬ್ಬರಾಯರು “ಮೈಸೂರು ನಗರ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿ”ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. 1941ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಶಾಸಕರು, ಸಮಾಜ ಸೇವಕರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ “ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿ”ಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1945ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿಯು “ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ”ಯಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿಯು ಹೊಸದಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿತ ನವಸಾಕ್ಷರರಿಗೆ “ಬೆಳಕು” ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ದಿನಾಂಕ: 7/11/1942ರಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ ದಿನದಂದು “ಬೆಳಕು” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೊದಲ

ಸಂಚಿಕೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಇದರ ಮೊದಲ ಸಂಪದಾಕರು ಎಸ್.ವಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಬೆಳಕು ಪತ್ರಿಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಓದುಬರಹ ಕಲಿತವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಸರಾಗವಾಗಿ ಓದಬಹುದಾದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ “ಬೆಳಕು” ಪತ್ರಿಕೆ ನವಸಾಕ್ಷರರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಪ್ರಸಾರ ಸುಮಾರು 15000 ಪ್ರತಿಗಳವರೆಗೆ ಇತ್ತು.

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೋದ್ಯಮ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 1945ರಲ್ಲಿ “ಬೆಳಕು” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅವರು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಬೆಳಕು” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೊದಲ ಹಾಗೂ ಏಕೈಕ ಮಹಿಳಾ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹರಿತವಾದ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ತಿದ್ದುವ ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಜೂನ್ 16, 1945ರಂದು “ಬೆಳಕು” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕಿಯಾದ ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು, ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪುಟವನ್ನು 2 ರಿಂದ 4ಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದರು.

ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಬೆಳಕು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕಿಯಾದ ನಂತರ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶ-ವಿದೇಶದ ಸುದ್ದಿಗಳು, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸುದ್ದಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಲೇಖನಗಳು, ಮಹಿಳಾಪರವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಬರಹಗಳು ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಲೇಖನಗಳು, ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಲೇಖನಗಳು, ಮಾನವೀಯ ಮಾಲ್ಯವಿರುವ, ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ವಿಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬರಹಗಳು ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ತಲುಪುವ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ನವ ಸಾಕ್ಷರರಿಗಾಗಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ರಚಿಸಿದ “ಕುಂತಿದೇವಿ” ಹಾಗೂ “ಮಾರುತಿ” ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸರಳ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಚೊಕ್ಕದಾಗಿ ಜನರ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ಒಂದು

ಅಮೂಲ್ಯ ಕೊಡುಗೆಯೇ ಸೋದರಿ ಎಂಬ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ. 1950ರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಸೋದರಿ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತೀರಾ ಅಪರೂಪದಾಗಿದ್ದು, ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಮುದ್ರಿಸಿ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಇವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದುದು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನರಸಿಂಹರಾಜ ಕಾಲೋನಿಯ ಅವರ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೋದರಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೇ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕೆಲಸಗಾರರಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಯಂತ್ರದ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮುದ್ರಿತ ಪುಟಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಹರಡಿ ನಂತರ ಜೋಡಿಸಿ ಹೊಲಿದು ವಿಳಾಸ ಬರೆದು ಅಂಚೆಚೀಟಿ ಲಗತ್ತಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಸೋದರಿ ಪತ್ರಿಕೆ”ಯು ಡೆಮಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದರ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ 20 ಪುಟಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾದಾರರಾಗಲು ಸ್ಥಳೀಯರು ಆರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪರಸ್ಥಳದವರು ಆರು ರೂಪಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕಿತ್ತು. “ಸೋದರಿ” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬಿಡಿ ಸಂಚಿಕೆಯ ಮುಖ ಬೆಲೆ ಎರಡು ಆಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ “ಸೋದರಿ” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂರರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳು ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಪತ್ರಿಕೆಯು ರವಾನೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದವರು ತಮ್ಮ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ ಟಿಬಿಸಿ 9/49-50 ಪತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತ್ತು ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳಿಗೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 7. ಸಿ-999-50-51ರ ಪ್ರಕಾರ ಹಳ್ಳಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಯವರು ಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದ್ದರು. “ಸೋದರಿ” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕಥೆ, ಕವನ, ವೈಚಾರಿಕ, ಲೇಖನ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿನೋದ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪರಿಚಯ, ಚಿತ್ರ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತದ ವಿಮರ್ಶೆ, ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಸಂಘಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವರದಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ರಚನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಭಾಷೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆಡವಿ ಜಗತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸೋದರಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಕಟಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಪಾದಕೀಯದಿಂದ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಧನೆಗಳು, ಸ್ತ್ರೀಯ

ರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಸೇವೆ, ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಗತ್ಯ, ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಲೋಪದೋಷಗಳು, ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳು ಹೀಗೆ ಗಂಭೀರವಾದ, ಚಿಂತನಾರ್ಹವಾದ ವಿಷಯವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಲೇಖನಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಕೇಂದ್ರಿಯ ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಲದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ವಿವರಗಳು 'ಸೋದರಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಏನೆಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. 'ಸೋದರಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟದ ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಯ 4 ಪುಟಗಳ, 2 ಆಣೆ ಬೆಲೆಯ, ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಒಳಪುಟಗಳಲ್ಲಿ "ನಮ್ಮ ಮಾತು" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸರಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲೆನಿಸಿದ ಪತ್ರಿಕೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ? ಅದರ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೇ? ಇದರ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ವಿವಿಧ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಳಾ ಪುಟಗಳು ತೀರಿಸಲಾರವೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಏಳುವುದು ಸಹಜ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಸಮಾಜಜೀವಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯ ಕಾಳಸಂತೆಕೋರತನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವ, ಆಕ್ರಮ ವರ್ತನೆ, ದುಷ್ಪವರ್ತನೆ ಇದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕಾನೂನು ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಲನಚಿತ್ರ, ರೆಡಿಯೋ ಇವುಗಳಿಂದ ಬದುಕನ್ನು ಹಸನುಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಚಲನಚಿತ್ರ, ರೆಡಿಯೋ ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೇವಲ ಎರಡಾಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದಬಹುದಾದ ಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಉಳಿವು, ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಳಿವು. ಮಹಿಳೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಆಳಬಲ್ಲಳು. ಅವಳು ಅಳಿಸಲು ಬಲ್ಲಳು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ಚೇತನ ಇರುವಂತೆ ಕಾಲ ವರ್ತಮಾನಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಚಂಡ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ, ಅಂದು ಇಂದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯ ರಿಗಾಗಿ, ನಳಪಾಕ, ಮುಗುಳುನಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ, ನಿರಕ್ಷರ ಜನತೆಗೆ, ಹಿತ್ತಲಗಿಡ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಹಾರ ನೀತಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು, ಕಥೆ-ಕವನಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಸೋದರಿ ಪತ್ರಿಕೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ಪಕ್ಷಪಾತಗಳಿಗೆ ಬಲಿಬೀಳದೆ, ಆಕ್ರಮ ವರ್ತನೆಗೆ ಎಡೆಗೊಡದೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪ ತಾಳಿದೆ. ಜಾಹೀರಾತುಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಗೆ ನಿಷ್ಠುರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಆಧಾರ ರಹಿತ

ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ.

“ಸೋದರಿ” ಕೇವಲ ಮಹಿಳಾ ಓದುಗರಿಗೆ ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರ್ತಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮೀಸಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಸಂಸಾರವೆಂಬುದು ಭಾರತದ ಜನಜೀವನಕ್ಕೆ ಆಸ್ತಿಪ್ರಾಯವೋ, ಎಂದಿನವರೆಗೆ ಭಾರತದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳಾಗಿ, ಸೋದರಿಯಾಗಿ, ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಬಾಳುವಳೋ ಅಂದಿನ ತನಕ ಪುರುಷ ವರ್ಗಕ್ಕೆಂದೂ ಹಗೆತನವಿಲ್ಲ. ಕೂಡಿಯೇ ಹೊಸ ಬಾಳು ರಚಿಸೋಣ. ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ದೃಷ್ಟಿಗೂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರಲಿ ಎಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಧ್ಯೇಯ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ಸೋದರಿ” ಪತ್ರಿಕೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಸಾಧ್ಯ, ವಿಶ್ವಕರ್ನಾಟಕ, ಕ್ರಾಂತಿ, ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, ನವಯುಗ, ತಾಯಿನಾಡು, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಮತ್ತಿತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಸೋದರಿ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ತಮ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದವು. “ಸೋದರಿ” ಇತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸೋದರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳಿಂದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಅಮೇರಿಕಾ ಮತ್ತಿತರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸಂಪಾದಕೀಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶದ, ನಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವುಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಸಮಾಜ ಸೇವೆ, ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಎಂದು ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಆದರ್ಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ “ಸೋದರಿ ಪತ್ರಿಕೆ”ಯು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿತು. ನಂತರ ಕಾರ್ಯಭಾರದ ಒತ್ತಡದಿಂದ 1956ರಲ್ಲಿ “ಸೋದರಿ”ಯನ್ನು ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹೊರವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. 1956ರ ನಂತರ “ಸೋದರಿ” ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯು 52 ಪುಟಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಇದರ ಬಿಡಿ ಪ್ರತಿಯ ಬೆಲೆ 8 ಆಣೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಕ್ರಾಂತಿ ಮೊಳಗಿ ಆ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರು ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ. 1942ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ “ಬೆಳಕು”

ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಾರಥ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಜನ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ “ಬೆಳಕು” ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವವರೆಗೂ ಏಕೈಕ ಮಹಿಳಾ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ “ಬೆಳಕು” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಹೊಸ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಜನವರಿ 26, 1950ರಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ “ಸೋದರಿ” ಪತ್ರಿಕೆ 1957ರವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು 8 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. 1950 ರಿಂದ 1955ರವರೆಗೆ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದ “ಸೋದರಿ” ನಂತರ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿ 1957ರವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಪಾದಕಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಕಾಶಕಿಯಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಕಿಯಾಗಿ “ಸೋದರಿ” ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಿದ ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ನಂತರ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಭಾರದ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು “ಭಾಯಿ” ಎಂಬ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸಣ್ಣಕತೆಗಳನ್ನು, ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್, ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ರಂಗಾಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ಚಿಂತನೆಗಳು ಸೋದರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆ, ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಂಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವುಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತವೆ.

ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗಕ್ಕೆ ಅಡಿ ಇಟ್ಟು 1945ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಮೇಲ್ಮನೆಯಾದ ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು. 1946ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪುರಸಭೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪುರಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದ ಪ್ರವೇಶದ ನಂತರ ದೇಶ ಸೇವೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1, 1947ರಂದು ಬಂಧಿತರಾಗಿ 36

ದಿನಗಳ ಕಾರಾಗೃಹದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸೆರೆವಾಸ ಅನುಭವಿಸಿ ಹೊರಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯತ್ವ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು 1947 ರಿಂದ 1952ರವರೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ 1952ರಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವ ಮೂಲಕ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. 1962 ರಿಂದ 1964ರವರೆಗೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಉಪಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಸತತವಾಗಿ 18 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಜಾಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಬೋಧನಾ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಪಾಠಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಬಿ.ಎಂ.ಎಸ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಹಕರ ವೇದಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷಿಯಾಗಿ, ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಗ್ರೈಡ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರಾಜ್ಯ ಕಮಿಷನರ್ ಆಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು, ಅನೇಕ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಮಹಿಳೆ ಎಂ.ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ 1970ರ ನಂತರ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಸಮಾಜಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದವರೆಗೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಜೂನ್ 7, 1984ರಂದು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಇವರ ಮಹಿಳಾಪರ ಚಿಂತನೆ, ಸರಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಮಹಿಳಾ ಚಳುವಳಿಗಾರ್ತಿಯರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡುವಂತಹದ್ದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ, ಸಮಾಜಸೇವೆ, ತತ್ವನಿಷ್ಠ ರಾಜಕಾರಣ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಸೇವೆ ಅನನ್ಯ ಹಾಗೂ ಅನುಕರಣೀಯ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಮಂಜುಳ ಎ. ಸಿ. (2013). ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ ಎಂ. ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ. ಎಂ.ಫಿಲ್ ನಿಬಂಧ (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ. ಹಂಪಿ.
2. ರಜತಾದ್ರಿ ಎಸ್. (1920). ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ. ರಾಜ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರ. ಮೈಸೂರು.
3. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಎಂ. ಆರ್. (1943). ಕುಂತಿದೇವಿ. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ. ಮೈಸೂರು.
4. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಎಂ. ಆರ್. (1944). ಮಾರುತಿ. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ. ಮೈಸೂರು.
5. ವೆಂಕಟೇಶ್ ಟಿ. (2009). ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನವಸಾಕ್ಷರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ. ವಿಹಂಗಮ ಪ್ರಕಾಶನ. ಮೈಸೂರು.
6. ನಾಗಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಂ. (2000) ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕಾಲೋಕದ ಧೀಮಂತರು: ಭಾಗ-08. ಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕಾ ಅಕಾಡೆಮಿ. ಬೆಂಗಳೂರು.
7. ಅಡ್ವಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆನ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಷನ್. 1889-1890.
8. ಅಡ್ವಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆನ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಷನ್. 1892-1994.
9. ಸಾದ್ವಿ ಪತ್ರಿಕೆ. ಮೈಸೂರು. ದಿನಾಂಕ: 24/12/1945.
10. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಎಂ. ಆರ್. ಸ್ವವಿವರ. ವಿಭಾಗೀಯ ಪತ್ರಗಾರ ಕಛೇರಿ. ಮೈಸೂರು.
11. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಎಂ. ಆರ್. (1950). ಸೋದರಿ ಪತ್ರಿಕೆ. ಬೆಂಗಳೂರು.